

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szögig 1 frt; 200 szögig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szögig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. Az elkeresztelési vita a képviselőházban. Dr. Kovács Sándor. — T á r c z a. Az ég. Jámbor Lajos. — Kálvin mint prédikátor. Balogh Ferencz. — I s k o l a ü g y. Adatok a debreczeni ev. ref. főiskolai tápintézetéről. Elek Lajos. — K ö z ü g y e i n k. Protestáns egyházi ünnepély Lippán. Fogarasi Bálint. — I r o d a l o m. — K ü l ö n f é l é k. — Szerk. posta.

Az elkeresztelési vita a képviselőházban.

III.

Még csak a történelmi jelentőséggel bíró vita befejezésének mozzanatait kell érintenünk. Mert mi az utóbbi évek cultusvitáinál nagyobb jelentőségűnek tartottuk, kezdettől fogva, a jelenlegit. Alapköveit látjuk mi lerakva ebben szabadirányú kulturintézményeinknek, melyeknek már nem sokára halasztható megalkotása nélkül államunk hajója oly szánandó állapotba juthat, a mikor már hijába szólíttatunk fel arra, hogy: „siessünk az evezőkhöz!”

A Szivák Imre képviselő által beadott határozati javaslat fölött november 27-én csütörtökön (10 napi vita után) történt meg a szavazás. A határozati javaslat 1-ső pontja így hangzott: Mondja ki a ház, hogy tekintettel arra, miszerint a vallás és közokt. miniszternek február 26-ikán, 10,086. sz. a. kiadott rendelete, mint a mely az 1868. LIII. t. cz. 12. §-ának végrehajtását célozza, törvényeinkkel összhangban van, és törvényessége az 1879. XL. t. cz. 1. §-ában gyökerezik; tekintettel továbbá arra, hogy ennek kibocsátása a felmerült tapasztalatokkal szemben indokolt és szükséges volt: a ház a vallás és közokt. miniszter eljárását helyesli.

A többség ezt elfogadta a szélsőbal 14 tagjával egyetemben.

A 2-ik pont így szólott: A ház az 1868. LIII. t. cikket, mint a mely egyrészt az állam és a vallásfelekezetek és másrészt a vallásfelekezeteknek egymás között annyira szükséges békéjét biztosítja, módosítani nem kívánja.

Ezen pontra névszerinti szavazás történt. Igennel szavazott 213, nemmel 47 képviselő. A többség 166.

A 3 ik pontban ez foglaltatott: A ház helyesli a kormánynek azon kijelentését, hogy oly célból, miszerint az 1868. LIII. t. cz. alapelvei minél teljesebben érvényre jussanak, ha ezen törvény végrehajtása körül netalán felmerülő nehézségek szükségessé tennék, ezek elhárítására annak idejében kész a törvényhozás további megfelelő intézkedését kikérni és esetleg a polgári anyakönyveknek behozatalára vonatkozó törvényjavaslatot beterjeszteni.

Ezen pontot majdnem az egész ház elfogadta.

Befejezésül legyen szabad azon kérdésre felelnem, mely hozzám ekkép intéztetett: és a jövő?

Nehezemre esik a válasz azért, mert nem tehetem magamévá az igazságügyi miniszter szavait, a ki „örömmel és reménnyel néz a jövőbe”. Én inkább azon képviselővel tartok, a kinek véleménye szerint, ha a szülők szabad elhatározását ma iktatnók is be törvénykönyvünkbe, az alkalom mindig meglesz az izgatásra és kérvényezésre, mert a római egyház álláspontja ez: senki, se az állam, se a szülő nincs jogosítva valakit, a kit az egyház magáénak reclamál, másnak átszolgáltatni, más vallásban nevelni. Már az 1843—44. országgyűlésen tiltakoztak az ellen, mintha a szülőnek joga lehetne arra, hogy gyermekét a kath. vallástól eltérő vallásban neveltethesse. Az izgalmak alkalmait tehát, akárhogy döntsük el a kérdést, ha csak tisztán és egyedül azon álláspontból nem indulnánk ki, a mely 1790—91-ben tartatott fenn, semmiesetre sem szüntethetnők meg.

Visszafelé azonban nem megyünk! A protestantismus folytonos előhaladása elé akadályokat gördíthetnek, zavarhatják, erőszakkal vissza is lökhetik; de meg nem semmisíthetik azt, mert a protestantismusnak a haladás épolylényeges tulajdonsága, mint a katholicismusnak — a conservatismus.

De a türelmetlenség apostolaival még erős harcza le-
end nemcsak egyházunknak, hanem a nemzeti magyar ál-
lamnak is. Hogy a harcot győzelmesen megharczoljuk, —
hazánk igazi liberális elemeinek egyetértésével történhetik
csak. Az előttünk lezajlott országgyűlési vitából, az igaz
ügy szerencséjére, az ultramontán párt egy komoly tanul-
ságot meríthetett, s ez az: hogy a felvilágosodott és mívelt
kath. világi elemre egy esetleges kulturharcban nem szá-
míthat.

Kulturharcról szólni hazánkban a XIX. század utolsó
tizedében!

Minő más szellem tölté be a hazánkat újjá alkotó
1848. előtti idők nagy papjait! Első cikkemben Lonovics
érsek gyönyörű szavait idéztem a vallási türelemlről; most
meg báró Szepessy püspöknek szavai jutnak eszembe, me-
lyekkel az 1825. évi országgyűlésen „electricus mozgásba
hozta a statusok gyülekezetét“, — a mint Guzmics szól
erről naplójában. „Egy istenünk van“, — így szól a
főpap, — „egy hazánk, egy constitutiónk, egy
lélek igazgassa tehát gyűléseinket, mely az
egyetértés lelke“.

Vajjon mit mondanak erre a Tarquini, a Liberatore
(nem a magyar, hanem: Máté, az olasz) meg a többi jé-
zsuita tekintély után induló modern abbéink, a kik türel-
metlenségökben feledni látszanak, hogy: a szeretet Isten
törvénye s a humanitás nem phrasis.

Vigyázzanak! mert nem csak a tudományal lehet
visszaélést elkövetni, — a mint ők hirdetik, — hanem a
vallással is!

Dr. Kovács Sándor.

Tárcza.

Az ég.*)

Mily óriási végtelen távolban
Ké kell felettünk a mérhetlen ég!
Mégis, ha vészben kérjük: az Ur hol van?
Azonnal szűnik a mérhetlenség:
Közlebből látjuk felhőtelen kékjét,
Mely biztatóan mosolyog reánk;
S jóságos szeme sugarát, ha félnénk:
Reánk fordítja a mi jó Atyánk.

*) E vallásos költeményt mutatványul közöljük a szerző, ki
Békésen felső leányiskolai ev. ref. tanító, „Szenvedők ví-
gasza“ című s a jövő évi február havában 9—10 ívnyi terje-
lemben s igen elegáns kiállításban megjelenendő vallásos költe-
ménykötetetéből. Ajánljuk e költeménykötetet a vallásos keblű
olvasók pártfogásába annyival is inkább, mivel szerző annak
tisztta jóvedelmét vallásos jótékony célra
szánta. Egy füzött példány előfizetési ára: 80 kr, mely — vala-
mint az esetleges megrendelés (előjegyzés) is — a jövő évi január
utóljáig egyenesen szerző címére (Békésre) küldendő. Gyűjtők-
nek a 9-ik példány tiszteletpéldányul adatik. Szerkesztő.

A messziségből csodálatos közel
Változik át az Urnak szavára;
Isten ha mondja: „Hívó lélek, jövel!“ —
Gyors szárnyakon már-már az aethert járja,
S itt hagyva ezt a küzdelmes világot,
Lerázva mindazt, a mi por, földi,
Hová — hit után szomjúhozva — vágyott:
Érzelmét az Ur előtt kitölti.

S óh, mi' jó ott fenn, mi' lélekemelő!
A hol nem környez bűn, esáb és vétek;
Hol mindenünnen dicsőség tűn elő
S hangzik ártatlan, angyali ének!
Óh, mi' jó itt, ez égi társaságban,
A bűnös földtől messzire, távol,
Hol — mintegy tágas, dicső szentegyházban: —
Ének zeng Annak, a ki országot!

Zengjen is, zengjen örökké, örökké,
Hirdesse dicső hatalmát föld s ég;
Ki a holt lelket új életre költé,
Ki mindenható, szent s igaz Fölség.
A „kiterjesztett erősség“ határa,
Ezer világok, nadir és zenith
Dobbanjanak fel szent imádatára
S zengjék, harsogják dicséreteit! . . .

. . . Tiszta, derült ég, jobb lelkek hazája!
Szent imádatl csüggök rajtad én;
Reád tekintek epedve és vágyva,
Bármilyen sors érjen e lét tengerén . . .
Óh, közel van az ég, bár távol látszik,
Csak hitünk szárnyán repülünk oda;
Egy futó, röpke perc is odaszállít,
Csak hulljon rólunk le a földpora!

Jámbor Lajos,
békési ev. ref. tanító.

Kálvin mint prédikátor.

(Folytatás.)

Kálvin egyéniségében a legfényesebb szellemi tehetségek
óriási készütséggel s csodás tevékenységgel párosultak. Csak
tekintsünk végig élete folyamán; tanulói pályáját, bujdosásait,
egész életén áthúzódó nagyszerű küzdelmeit vessük össze iro-
dalmi műveinek számával (96 kisebb-nagyobb mű), s bámulat
fog el, hogy lehetett képes egy ember, még pedig oly gyenge
testalkatú ember ennyit végezni? Eltekintve egyéb munkál-
kodásától, vizsgáljuk csak prédikatori működését.

A párisi kisdud evangyéliomi egyházra szomorú napok
következtek. A francia király szövetségelt a pápával a pro-
testantismus kiirtására. Királyi rendeletek tilták meg a gyüle-
kezést, az evangyéliom prédikálását. Az egyház előljárói elű-
zettek, vagy máglyára hurczoltattak; megállapított tan, hitval-
lás még nem fűzte össze a lelkeket. S az isteni gondviselés
ekkor küldé közéjük az ifjú Kálvint, a ki épen ekkor tért meg
a protestánsok közé, telve ifjú lelkesedéssel, tetterővel. Csak-
hamar ő lett a párisi gyülekezet szellemi középpontjává. Éle-
sen körvonalozott, világosan előadott tanrendszerével megta-

lálta a közszükség baját s orvosolta azt. Sokszor éjjelenként, meglepetéstől rettegve tartották istentiszteletöket. Kálvinnak párisi működését így írja le egy régi egyházi krónika: „Tömerdek családban terjesztgeté Isten országát. Tanítása nem volt mesterkélty, tudományos fejtegetés, — ilyesmit mindig gyűlölt, — de a megismerésnek oly mélysége s a nyelvnek oly komolysága vonult át rajta, hogy mindenki, a ki csak hallgatta, a legmélyebben megindult“.

Hosszas bujdosás után Genfbe jutott, s itt csakhamar lelkészi hivatalt vállalt. A Szent-Péter templomának lett prédikátorává. S itt hirdette buzgón az ígét, rendszeresen tartva hittani oktatásokat is. Szigorú erkölcsi rendszabályai azonban nem tetszettek a féktelenebb hajlamúaknak. S midőn ezek a nagy tanácsban többségre kerültek, kiüldözték Kálvint s tisztársait Genfből. 1538. husvét reggelén tartják a lelkészek utolsó beszédjüket. Kálvin is fellép a szószékbe s a boszúvágyó, botokkal s kardokkal fölfegyverkezett hallgatóság előtt rendületlenül kijelenti, hogy az úrvacsorát ily erkölcstelen, Istent és az evangéliomot megcsúfoló népnek nem osztja ki. Az ingerültség kitör, itt-ott fegyverek villannak meg, s Kálvint barátai szabadítják meg az őrzöngő tömegetől.

A száműzött Kálvint Strassburg francia gyülekezete hívja meg. Itt roppant tevékenységet fejt ki. Egyházkormányzati elvei szerint egészen átalakítja az egyházat; valódi apostoli szeretettel vezeti híveinek ügyét. Ezen odaadó, munkás szeretetnek igen sok megható példáit rajzolják levelei. A közélet ezer meg ezer gondjai között is mindennap megtartja a teljes istentiszteletet, mindennap prédikál, vasárnaponként kétszer; felvéve mindig egy bibliai könyvet s azt végig prédikálva. Mennyire alatta áll ennek a mi korunk istentisztelete s vallásos buzgósága!

Az erkölcstelenségbe visszasülyedt Genf csakhamar érzi a nagy veszteséget, a komoly és szigorú, de mégis oly szeretetteljes erkölcsbíró hiányát. Kálvin tehát visszatér Genfbe, s gyökeresen végrehajtja reformjait. „Egyházi Rendszabályok“ című művében világosan feltárja az ő általa tervezett egyházi életet. Mindenekelőtt az istentisztelet rendjét állapítja meg véglegesen. Vasárnap legalább kétszer minden templomban istentisztelet tartatik. Ezt bűnvallomás nyitja meg, erre éneklés jön. Ezután következik az imádság, a prédikáció; végül a hálaadás és a megáldás. Nem szabad a templomban sem képeket, sem szobrokat tűrni, mert ezek Istennek lélekben és igazságban való imádsát érzéki benyomásokkal zavarják. A rendes istentiszteleten kívül ifjúsági oktatások is tartattak. Most Kálvin óriási munkásságot fejtett ki. Minden második héten napról-napra prédikált, ő vezette az ifjúsági oktatásokat, ő elnökölt a presbyteriumban és a congregatióban, tartott hetenként három theologiai előadást s ezek mellett híveinek fáradhatlan lelkigondozója volt. Hallatlan fáradozásainak szép gyümölcse is lett. Vergerio gróf, ki evangéliomi hajlamaiért üldöztetve Genfbe menekült, leírja egy levelében Genfnek teljes keresztyéni és kálvini közéletét: „Sok egyházat láttam már, melyek reformátusoknak nevezik magukat, de egyik sem haladt annyira elő, mint az itteni. Nyolcz lelkész van a városban, a kik együtt tíz prédikációt tartanak vasárnap s kettőt minden hétköznapon, s ezenkívül még ifjúsági oktatást az Úr napján. Minden barátságosan, egyszerűen és világosan megy. Mihelyt megkondul a harangszó, minden bolt bezáródik s mindenki templomba megy“.

Kálvin 1564. február 6-án lépett utóljára templomi szó-

székbe. Beszédét azonban nem végezheté be, mert közben erős köhögés lepte meg s vérhányás fogván el, fulladozni kezdett. Félholtan vitték haza.

Kálvin — mint már láttuk — nagyon sokat prédikált, rendszeren ötször hetenként, vasárnapokon kétszer. Képzeltetni tehát, hogy prédikációinak száma ezerekre ment. Három század bizonyára tömerdeket pusztított el belőlük; részint nyomtatásban, részint kéziratban ránk maradt egyházi beszédeinek száma 2023, 44 kötetben. Óriási munkásságáról némileg fogalmat adnak a következő adatok: 1557. januártól 1558. júliusig, tehát másfél éven át folytonosan Ésaiás könyve felett prédikált 123 beszédben. — 1553. szeptembertől 1554. februárig (félév) prédikált Ezékiel könyve felett 69 beszédben. — 1555. novembertől 1556. júniusig (8 hó) prédikált a korinthusi első levél 9 első része fölött 58 beszédben.*)

Balogh Ferencz,
4. th.

(Vége köv.)

Iskolaügy.

Adatok a debreczeni ev. ref. főiskolai tápintézetéről.

(Vége.)

2. Az egyházkerület által megerősített költségvetés, a tápintézeti tagoknak 1890. október 10-iki tényleges létszámához képest következőleg módosul:

a) A tanulók által fizetendő élelmezési díjak csökkenése 220 frt. b) 302 helyett 305 tag élelmezése folytán a szükséglet növekedése (fejenként és naponként) 20 $\frac{1}{2}$ kr) 159 frt 90 kr. Tehát a költségvetés romlása 379 frt 90 kr.

Ha ezenkívül számításba vesszük egyrésről azt, hogy a folyó tanévben életbeléptetett alapszabály szerint a tanuló ifjúság részére adható kedvezmények tetemesen megnöveltetvén, a tanulók által fizetendő élelmezési díjak a két első évben költségelőirányzatba vett 14,580 frtról 13,450 frtra, tehát 1130 frttal kevesebbre csökkentek, — továbbá, hogy a főiskolai gazdasági tanács intézkedése folytán a „Boda-alap“ 25, — a „Zombory-alap“ 140 — és a „Bodnár-Szondy-alap“ 285 frtnyi segélye, tehát összesen 450 frt évi bevétel a folyó évtől kezdve a tápintézeti pénztártól elvonatott és a „Tisza-alap“ a tápintézeti alapok közül kivétel, — másrésről azt, hogy az élelmezési költségek — némely cikkek drágulása folytán — állandó emelkedést mutatnak: már előre következtethetjük, hogy a vagyoni erő gyarapodása a folyó évben távolról sem lesz oly tetemes, mint a két előbbiben.

3. Az alapszabály értelmében egybeállított és a főtiszt. Egyházkerület által megerősített tápintézeti költségvetés szerint, a 302 tápintézeti tag közül egynek-egynek be kellene fizetni éven át, élelmezési díj címén átlag 44 frt 54 krt. Az 1890. október 10-iki tényleges létszám szerint pedig egy-egy tápintézeti tag fizet az akadémiai tanulók közül 37 frt 35 krt, — a gymnasiumiak közül 50 frt 77 krt, — a képezdeiek közül 30 frtot, és így — számítási alapul véve az 1889—90-iki évek azon adatát, melyszerint egy-egy tápintézeti tag élelme-

) Viguet et Tissot: „Calvin d' après Calvin“. 325, 326. l. 50

zése éven át 65 frt 88 krba került: azt találjuk, hogy a tanulók befizetésein kívül egy-egy tápintézeti tag ellátása végett, mint segély kiadandó, az 1890—91-iki év folyamában a tápintézet másnemű jövedelmeiből átlag egy-egy akadémiai tanuló részére 28 frt 53 kr, egy-egy gymnasiumiára 15 frt 11 kr, egy-egy képezdeire 35 frt 88 kr.

4. Vallás szerint a tápintézet tagjai következőleg oszlanak meg: ev. ref. vallású 302, ág. hitv. 1, róm. kath. 1, izrá-elita 1, összesen 305.

5. Szülők lakhelye szerinti megoszlás. I. Tiszántúli egyházkerületbeli és pedig: A.-sz.-hajdúvid. egyházmegyéből 40, békés-bánati egyházm.-ból 39, beregi egyházmegyéből 6, bihari egyházmegyéből 13, debreczeni egyházmegyéből 34, érmelléki egyházmegyéből 23, felső-szabolcsi egyházmegyéből 10, h.-n.-kunsági egyházmegyéből 34, m.-ugocsaiból 6, n.-bányaiból 11, n.-károlyiból 11, n.-szalontaiból 17, szatmáriból 22, összesen 266. II. Dunamelléki egyházkerületbeli 10. III. Dunántúli egyházkerületbeli 13. IV. Tiszáninneni egyházkerületbeli 5. V. Erdélyi egyházkerületbeli 11, összesen 305.

6. Szülők állása szerinti megoszlás: lelkész fia 59, tanító 53, tanár 7, jegyző 11, orvos 3, ügyvéd 4, mérnök 5, földbirtokos 6, hivatalnok 19, kereskedő 8, iparos 57, földműves 62, segédmunkás 11, összesen 305. *J e g y z e t.* A 305 tápintézeti tag közül apátlan árva 68.

7. A tápintézeti tagok közül a kollégium épületében lakik 206, a városon lakik 99. Az összes bentlakó tanulók közül nincs a tápintézetben 21 olyan növendék, a kik nincsenek el látva rendes kosztal.

8. A tápintézeti tagok létszámának az összes főiskolai tanulók létszámához való viszonyát a következő adatok mutatják. 181 beírt akadémiai tanuló közül a tápintézetben van 83, vagyis $45\frac{8}{10}$ százalék, — 595 beírt gymnasiumi tanuló közül a tápintézetben van 167, vagyis 28 százalék, — 114 tanítóképezdei tanuló közül a tápintézetben van 55, vagyis $47\frac{3}{10}$ százalék. Ezek szerint az összes főiskolai tanuló ifjúságnak $34\frac{3}{10}$ százaléka veszi igénybe ezidőszerint a tápintézeti élelmezést.

Közli

Elek Lajos,
tápint. biz. elnök.

Közügyeink.

Protestáns egyházi ünnepély Lippán.

(Vége.)

Az istenisztelet végeztével, a nagy számmal jelenvolt más felekezetűek eltávoztán, egyházi közgyűlés tartatott. — Nagytiszt. Szél Kálmán üdvözlővén az egyháztagokat s a közgyűlési jegyzőkönny vezetésére Kotzó Károly egyháztagot felkérven, előterjeszti, mikép az egyháznak f. évi október 31-én tartott közgyűléséből felvett jegyzőkönyve hozzá betérjesztetvén, óhajtja azt az akkor jelen nem volt egyháztagok előtt is felolvasztatni, hogy mindegyiküknek alkalma lehessen e tekintetben nyilatkozni. Ennek folytán a fenti jegyzőkönyv (l. e lap ez évi 47. számát) egész terjedelmében felolvasztatott, mire a jelenlevők, és pedig úgy az ág. ev., valamint helv. hitvallásúak egybehangzóan kijelentik, hogy az okt. 31-iki határozatokhoz mindenben hozzá járulnak s azokat magok részéről kötelezőknek elismerik.

Végül a közgyűlés hálás köszönetét fejezi ki nt. Szél Kálmán esperes, valamint Csák József gyoroki lelkész uraknak az egyház megalakítása körül tett odaadó fáradozásaikért.

Gyűlés után nt. Szél Kálmán esperes úr többekkel együtt látogatást tett a lippai egyházi és világi, délután pedig a radnai ugyanazon hatóságoknál s mindenütt szíves fogadtatásra talált.

Délután 1 órakor a József főherceg szállodában köz-ebédre gyűltünk össze, melyen Radna és Lippa intelligenciája csaknem kivétel nélkül részt vett. A lakomán mindvégig festelen jókedv uralkodott s a társaság minden egyes tagjának arcáról visszatükröződött, hogy szíves örömmel ünnepli a radna-lippai „magyar“ egyházat. Az érzelem szavakban tört ki... szállt a szívből föl az ajkra... megeredt a toasztok árja. A legelső felköszöntőt nt. Szél Kálmán esperes úr mondotta a királyra s a királyi házra, s a valóban remek beszédet állva hallgatta végig a társaság s bevégeztével viharos „éljen“-t zúgott a legalkotmányosabban uralkodó fejedelemre, a legelső magyar emberre... a királyra. Felköszöntőt mondott még Thaly Lajos, a radna-lippai magyar protestáns egyház gondnoka az ev. ref. egyházi felsőségre s annak közöttünk időző egyik kitűnő tagjára, nt. Szél Kálmán esperre úrra, kinek oly sokat köszönhet az újonnan alakult egyház, Csák József a polgári hatóságokra, Kabdebó főszolgabíró Szél Kálmánra, Opreán Terentius g. kel. lelkész a hazára, Fogarasi B. a radna-lippai magyar prot. egyház megalkotóira s a radna-lippai intelligenciára, melyben egyházának ezutáni egyik legerősebb támaszát látja, és még többet. Közben érkezett meg nt. Tóth Sámuel úrnak, a tiszántúli egyházkerület főjegyzőjének, nt. Szél Kálmán úrhoz intézett, az ünnepelt gyülekezetet üdvözlő távirata, mely felolvasztatván, lelkes „éljen“ lett rá a visszhang. A lelkesültség hatása alatt egy szívvel-lélekkel hozzá járultak a jelenlevők Csukay J. radnai főszolgabíró azon indítványához, hogy távirat menesztessék úgy a tiszántúli egyházkerület ősz püspökéhez, főt. Révész Bálint úrhoz, valamint a telegramm küldőjéhez; egyhangúlag elfogadtatott azon indítvány is, hogy a radna-lippai magyar prot. egyház születésnapja, mely egyház e vidéken magyar nemzeti missiót is van hivatva teljesíteni, minden évben megünnepeztessék. De nemcsak szóval, hanem tettel is kimutatta a társaság egyházunk iránti meleg rokonszenvét, a mennyiben számára egy úrasztalához való helyre mintegy 30 forintot adott össze, melyért egyházunk itt a nyilvánosság előtt is forró köszönetét fejezi ki.

A kisdud egyház iránti érdeklődés és meleg rokonszenv hazánk távolabbi vidékein is többek részéről nyilatkozott. Üdvözlő levelet küldöttek: Révész Bálint püspök, id. br. Vay Miklós a főrendiház elnöke s egyházker. főgondnok, Zsilinszky Mihály főispán s egyházker. felügyelő, Csiky Lajos ev. ref. theol. tanár s a „Debr. Prot. Lap“ szerkesztője, az Emke; táviratilag fejezték ki üdvözlőüket: Tóth Sámuel egyházker. főjegyző, Szabó János esperes.

Nem mulaszthatom el, hogy egyházam nevében ez úton is hálámat ne fejezzem ki érdekünkben oly önfeláldozóan fáradozó esperesünk, nt. Szél Kálmán úr iránt, ki köztünk való megjelenésével s végzett funkcióival még azokat is közelebb hozta egyházunkhoz, kik talán nem szívesen látták annak életrekelését. Köszönet továbbá Csák József lelkész úrnak, ki szintén elévülhetetlen érdemeket szerzett egyházunk megalakítása körül, valamint Nagy Sándor aradi orgonista-kántor

úrnak, ki nem csekély mértékben járult hozzá, hogy ünnepélyes istenitisztelestünk egyszerűségében is oly méltóságos volt.

Hogy egyházunkról való tudósításom teljes legyen, meg kell még említenem, hogy immár a rendes istenitisztelestek is megkezdődtek és pedig az e célra kibérelt helyiségben. Nov. hó 30-án volt az első, s örömmel jelenthetem, hogy termünk egészen megtelt protestáns hallgatókkal. Istentisztelet után nagy érdeklődés mellett közgyűlés tartatott, melyen az egyháztanács alakított meg. Egyházigazgatók egyhangúlag megválasztott Thaly Lajos, eddigi egyházigazgató, ki az egyház megalakulása körül már is bokros érdemeket szerzett magának. Választott még 8 presbyter — 4 ev. ref., 4 ág. hitvallású — szintén egyhangúlag.

Igy most már jogosult a reménység, hogy a radna-lippai magyar protestáns egyház és ev. ref. körlelkészség hovatovább erősödvén, megfeleljen azon magasztos hivatásának, mely úgy egyházi, mint magyar nemzeti tekintetben előtte áll. De természetesen a kezdet nehézségeivel nem könnyű megküzdenie. Mindenekelőtt égető szükség volna templom építése. Gyülekezetünk a maga erején szerzett is már egy telket, s a kicsiny sereg ezután is minden áldozatot meg fog hozni, hogy Isten dicsőítésére minél előbb templomot emelhesen, de ez még mind elégtelen, s ha a magyar protestáns közönség, mely hasonló esetekben már oly sokszor megbizonyította áldozatkész-ségét, segélyére nem lesz, templom nélkül fog szűkölködni az Urnak e kis nyája. Ki erre egy-két fillért áldoz, kétszeres áldozatot hozott, egyházának és nemzetének s mindkét tekintetben égető szükségesen segített — — hogy miért? azt hiszem, nem kell fejtegetnem, csak rámutatnom a radnai híres búcsújáró helyre, s úgy Radnának, mint Lippának babonában elmerült különböző ajkú népére, s végre arra, hogy e vidéken körülbelül 45 □ klmtnyi területen, hol pedig több száz protestáns lélek él, nincs egyetlenegy protestáns templom sem. Addig is tehát, míg egyházunk a szükséges kellekkel ellátott adakozásra való „felhívó szózatát“ az áldozatkész kezekhez eljuttatná, mély tisztelettel ajánlom a háromszázados síri hamvaiból kiemelkedni kezdő radna-lippai magyar protestáns egyházat a lelkes magyar protestáns közönség szíves pártfogásába s munkás szeretetébe, egyszersmind alázattal kérem, hogy az esetleges adományokat tek. Thaly Lajos egyházigazgatóhoz, Lippára a kegyeskedjék küldeni.

Isten áldó kegyelme legyen velünk!

Lippa.

Fogarasi Bálint,

evang. reform. körlelkész

s a radna-lippai magyar prot. egyház lelkipásztora.

Irodalom.

Az egészségi ismeretek könyve. Középkiskolák számára és magánhasználatra. Irta Dr. Legányi Gyula, az összes orvosi tudományok tudora és a debreczeni keresk. akadémiánál az egészségtan tanára. A szerző saját kiadása.

Hogy az ember testből és lélekből áll, hogy a testet is nevelni, ápolni kell, mert egészséges testben lakik egészséges lélek: oly régi tétele a paedagogiának, mint maga a paedagogia. Nagy bölcsészek, híres philanthropok, kitűnő nevelők századok óta sok szépet elmondtak a testi nevelésről; mégis csak a mióta a nemzetgazdaságtan rámutatott azon nagy vagyona, mely az emberi egészségben rejlik, tehát a legújabb korban

kezdenek az államok az általános közegészségügy törvényes rendezése mellett az iskolai egészségügy reformjával is behatóbban foglalkozni.

E reformmozgalomtól, mely az emberi nem fejlődését oly közelről érdekli, hazánk sem áll távol, sőt bizonyos irányban a kezdeményező szerepét viszi. Az 1876-iki közegészségügyi törvény is gondoskodik már az iskolákról; az egészségi ismeretek iskolai tanításának 1888-ban miniszteri szabályrendelettel történt megállapítása pedig oly intézkedés, melylyel az összes európai államokat megelőztük. S ha még nincs teljes érvénye, annak az anyagi bajokon s az egészségi eszmék és intézkedések iránt való csekély érzékünkön kívül az az egyik főoka is lehet, mely minden új eszmével s új intézkedéssel közös, hogy hosszú időre van szüksége, míg méltánylásra talál. Aztán egészségügyi irodalmunk is kezdetleges lévén, nem hathat még elevenen a nagy közönségre, nem kelthet közfigyelmet. Az egészségügyi eszmék iránt akar érdeklődést kelteni a Dr. Legányi egészségtana, mely már az egész művecskét átlengő alapelvénél fogva is figyelmet érdemel.

E művecske az orvost az egészségügyi reformok által nyitott azon új működési terere utasítja, melyen nem szenvedőkkel, hanem egészséges emberekkel találkozik s célja az egészséget veszélyeztető körülmények, okok s káros befolyások feltűntetése, az emberi egészség óvása s ápolása.

A mű tartalmát következő címek mutatják: a származás, a táplálkozás, a lakás, a ruházás, a foglalkozás, a test ápolása, az életmentés, a fertőző kórok. A származást és a fertőző kórok ismertetését az általunk ismert egészségtanok eddig mellőzték. Pedig az öröklött kórok szempontjából elengedhetlen a származás physiologia — és physika — szolgáltatata törvényeinek ismerete, figyelembe vétele s célszerű alkalmazása, s ha ez a kérdés a közilledelem megsértése nélkül — mint e könyvben is — ismertethető, akkor kár a laikust az ez irányban való okulástól megfosztani.

Az egyes fejezetek fejtegetése közben sok új és észszerű ismerettel s elmélettel találkozunk e könyvben, pl. a lakásnál: a talaj-, talajszennyvezetés; a világitásnál: a felülről jövő világitás előnye; a foglalkozásnál: írás, betűk, papír használata; a fertőző kóroknál: a bacteriumok stb.; de a régi ismeretek iránt is tud szerző érdeklődést kelteni, midőn azokat mindenütt a physiologia és physika törvényeivel megokolva, mintegy új, világos és észszerű alakban állítja elénk. Szerintünk a tudományos ismereteknek e lépten-nyomon való alkalmazása teszi e könyvet becessé, tanulságossá, tehát igazi könyvvé. Egyetlen kifogásunkat szerző ellen a hygienia iránt való elfogultsága és e tudomány túlbecsülésének rovására írjuk. A hygienikus reformok befolyását tanulmányi rendszerünk megváltoztatása vagy módosítására nem tagadjuk; de az alapjában való rendszerváltozást egészen más tényezők fogják előidézni s meggyőződésünk szerint akkor is marad fenn elég oka a hygieniának a panaszkodásra, mindaddig, míg két esuda közül egyik nem történik, t. i. vagy a hygienia teremt teljes egészséges embert s oly hosszúvá nyújtja rövid életét, hogy az alatt ráér a folyton haladó kor összes ismereteivel megküzdeni; vagy a kor akasztja meg a haladás kerekét a gyarló ember kedvéért s vár rá, míg utól éri. Ámde ez egyik sem fog megtörténni, tehát csak haladjunk s a hygienia legyen az iskolában is hű feladathoz, hárítsa el a testi fejlődés akadályait; működjék közre a műveltség megszerzésére szolgáló eszközöknek az egészségre mentül előnyösebb és jobb előállításában, de ne vonja le a

szellemet az utilitaris ismeretek színvonalára. Lám, mily szépen megmutatja például szerző is, hogy miképen kell új ismereteket — ma a túlterhelés korában! — az iskolákba bevinni. — Könyvét ugyanis fentebb tanulságosnak és igazi könyvnek neveztük S valóban tanulságos, pedig a tudományos elveket nem elemzi, csak ügyesen alkalmazza, s igazi könyv, melynek pusztán figyelmes olvasása élvezetet nyújt. Ime, az előadási mód mily hathatós eszköze a túlterhelés elhárításának! Szívesen óhajtjuk s hisszük is, hogy e tulajdonságánál fogva is eléri azt a célt, mit szerzője maga elé tűzött: az ifjúságnak nem unalmas, a nagy közönségnek kellemes és hasznos olvasmányává válik.

A könyv irányát is dícsérettel kell kiemelni, élvezetes, sima s a mi fő: magyarosságra erősen törekvő. E törekvés rovására írjuk mindamellett is becsúszott néhány germanizmust, például megjött az idő, az ok a változtatásra, néhol az ígékötők helytelen szórendjét stb., mert hát „in vitium ducit cul-pae fuga“.

Egészben véve bátran állíthatjuk, hogy úgy iskolai használatra, mint magánosok számára az egészségi ismereteket ez időszertint jobban megírt könyvből alig meríthetjük.

Sinka S.

Természetrájk a tiszántúli ev. ref. egyházkerület tantervéhez alkalmazva. Az elemi népiskola III-ik osztálya számára írta Vaday József középisk. tanító. Békés, 1890. 8°, 14 lap. Ugyanaz a IV. osztály számára 8°, 16 oldal.

Nevezett füzetek a közelebbi napokban hagyták oda a sajtót s vajjon miért?*)

Ez az első kérdés, a mire válaszolnunk kell, s kimondhatjuk válaszukban azt, mert természetrájkai kézikönyvre népiskoláinkban égető szükség van. Ezt érzik a tanítók nagyon és sanyli a tanügy azóta, mióta a Szenteféle vezérkönyv elfogadtatott s ahhoz alkalmazott kézikönyv ki nem adatván, népiskolai szervezetünk értelmében pedig más tankönyv használása — azokon kívül, melyek egyházkerületileg elfogadva vagy engedélyezve vannak — betiltatott.

Érezik ezt — mondjuk — a tanítók, kitűnik onnan, hogy úgy főtiszt. püspök úrhoz, mint a tanügyi bizottsághoz az utóbbi időben ily művek igen nagy számmal érkeztek s az egyházker. tanügyi bizottság már egyszer egy nagy csomót át is ejtett a rostán.

S talán a várakozás hosszú volta indította Vaday József urat is arra, hogy munkáját minden engedélyezés nélkül kibocsássa. Ehhez joga volt, de e könyvnek az iskoláinkba való beviteléhez szó fér a népiskolai szervezet 57. pontja értelmében, hol ez olvasható: „a tantárgyakat az egyházkerületi „Népiskolai tanterv“-ben kiszabott terjedelemben és az abban kijelölt elvek mellett, a tiszántúli egyházkerület által kiadott vagy engedélyezett tankönyvek szerint stb. elvégezi“.

Én nem vonom kétségbe a jóakaratot, azonban nem látom be czélszerűségét az egyházker. illető hatósága mellőzésének sem. A betérjesztést még ugyan megteheti; azonban nagy baj az, hogy a kritika, köteleessége teljesítésében ilyenre nem tekinthet.

Különben, mielőtt a füzetekkel — habár igen röviden is

*) Elkésve közölhetjük. Kérjük az azóta megjelent többi füzetek ismertetését is. Szerk.

— érdemlegesen foglalkoznám, egy néhány methodikai s didaktikai kérdéssel végezek; mert ideje már annak, hogy e tekintetben a főtiszt. egyházker. tanügyi bizottság megállapodásra jusson s végezzen is.

Megjegyzem, hogy csakis az olyan természetrájkai tankönyvet tartom — egyházkerületünk körülményei közt — elfogadhatónak s az egyházkerület által kiadhatónak, mely a már elfogadott vezérkönyvvel összhangzásba hozatott s az abban oly bőven található kincseket ez által a nép közé viszi.

E tekintetben tehát nem a rövidség embere, hanem a czélszerűség és közhasznosság előmozdítója vagyok.

Nincs a népiskolának több olyan tárgya, mely annyiféle szempontból kiaknázható lenne, mint a természetrájk. — Ez egyaránt áll az alak és anyagi képzés szolgálatában, s épen úgy nevezhető reáltantárgynak, mint valláserkölcsinek, s hogy ez így van, azt hiszem, bár egy cikk legszebb részét képezhetné, nem szükséges indokolnom.

De meg a gazdasági és egészségi tekintetekben figyelembe veendő oldalai is mily nagyok!

A szép rend és az egyszerűség-szeretet érzelmeit kelthetni-e fel más tárgygyal úgy, mint ezzel?

Elég-e az, hogy ezeket tanításnkba bele szőjjük? Nem. Ki kell azt nyújtani az iskola ajtaján: a nép közé. Mi módon? A helyes kézikönyv által. Olyan kézikönyvet óhajtok én, melyet a gyermek nem „muszáj“-ból magol, de örömmel tanul; olyat, melyben még a szülők is örömmel forgatják a lapokat, s azok is hasznát vehetik.

Idea! — szólhat valaki. Igaz, — felelem reá, — szép és megvalósítható is. Nem állítom, hogy általam, de azt igen, hogy egy ilyen munka is megtalálja emberét.

Azután meg — bár ezt nem csak Vaday úr, hanem igen sok tankönyvíró így tette — nem fér az én fejembe: miért nincs könyvünkben egy kis bevezetés? Mert előttem absurdum az, miként kezdik így a könyvet: A) Állatok. I. Emlősök. 1. A ló, s 10, 20, sőt sok műben 50 lappal hátrább van annak magyarázata, mi az állat, milyen állatot nevezünk emlősnek stb.

Ezt V. J. úr is észrevette, csak hogy későn, mert csak a IV. oszt. természetanyagában, itt is a növény- és ásványtani résznél alkalmazza a meghatározást elől.

Egészen más az egy jelleggel bíró természeti testek felismertetése. Hanem ez nem annyira a könyv, mint inkább a tanítás anyaga. Elismerem ugyan, hogy a könyvnek sem válik hátrányára, sőt kisebb rendeknél és fajoknál az egy kalap alá vonást már természetesnek, illetve megengedhetőnek találok.

Csupán a tér iránti kíméletből — melyet e cikknek a t. Szerkesztőségétől nyerni szerencsés voltam — nem folytatom tovább fejtegetésemet, hanem felteszem a kérdést: megfelelő-e a Vaday-féle természetrájk ezen általános kívánalmaknak?

Bátran és őszintén felelem reá, hogy: nem. Nem pedig azért:

1) Mert — bár nyelvezete ellen kifogásom nincs — az elfogadott vezérkönyvvel, melynek „szellemében“ („Népiskolai szervezet“ 57.) kell tanítani, semmi kapcsolatban nincs.

2) Mert tartalmilag igen szegény és száraz, s nincs azon elvek alkalmazásával készítve, hogy egyszersmind hasznos olvasmányul is szolgáljon. A mit magában foglal, az a legkisebb lehet, a mit csak a népiskolától kívánhatni. Ennyit nyújtani kell a felvettek közül azokról, melyek már az iskoláztatás kezdetén előfordulnak, a beszéd- és értelemgyakorlatoknál is.

Ha már ily szűkön nyújtja az anyagot, kár volt külön

nyomatni a két füzetet, mert alkalmasabb lett volna úgy az osztatlan népiskola kézikönyvéül, mint így, hiszen csak nem gondolhatta azt V. úr sem, — a kit jeles paedagogusnak ismerék, — hogy 14—16 lapra, jó ritka betűvel nyomott természetrajz legyen osztott iskolában egy évi munkálkodás anyaga?

Én a Szenté vezérkönyve szerinti haladást (alkalmas tankönyv nélkül) kivihetetlen terjedelmesnek találom; és hallottam ezt sok tanítótól is, azonban annyit nyujtani, mint V. úr teszi a IV. oszt. füzetében 10 emlős állatról, — már én kettőről is kevésnek tartom.

Olyannak kell a természetrajzi tankönyvnek lenni, hogy azt a könyvet maga az a földműves gyermek féltékenyen őrizze, s mintegy átérezze, hogy ő rá nézve abban kincsek vannak.

Ha minden növendék felsőbb iskolába menne, hogy így még módjában lenne ismét és bővebben tanulni a természetrajzot: akkor talán kielégíthetne engem is a kéz alatti két füzet; de így nem.

Ugy látszik, csak átszaladt író az anyagon. Elérte azt, miként neve mint „tankönyvíró“-é is feljegyeztetik, de más nem. Megfoghatatlan, miként siklik át a legjobb leírási anyag szolgáló természeti testeken. Így: a selymért, méhet, hangyát csak felemlíti. Az egész növénytani rész annyira terjed, a mennyit én a mérges és gyógynövények egy-egy példányáról szeretnék látni; mi több, egy tankönyvírőtől okvetlenül megkívántam volna. A részletekbe nem bocsátkozom. Az írónak azt mondom: ezzel eddigi jó hangzású nevének nem használt, a hamarkodottság és felületesség sohasem hasznos.

Egy hasznos tanúság van e könyv megjelenéséből és ezt köszönhetjük Vaday úrnak: igyekezzék az egyházkerület minél előbb jó, alkalmas természetrajzi tankönyvet kiadni, vagy ilyennek kiadását, ha van kéz alatt eléggé alkalmas: azonnal, ha nincs: rövid időn engedélyezni; mert a burján könnyen terem, s nehéz ám irtani.

Gyöngyössi Sándor.

Temetési beszédek és imák. Irta Lukács Ödön, nyiregyházi ev. ref. lelkész, f.-szabolcsi esperes. Első kötet. Bolti ára 2 frt 50 kr. Nyiregyháza, Jóba Elek könyvnyomdájában. A kitűnő nevű egyházi író jelen művét, melyet nagy érdeklődéssel vártunk, mielőbb ismertetni fogjuk. Most csak annyit, hogy a 323 lapra terjedő, tehát nagy terjedelmű könyvben, 5 szakaszra osztva, 72 temetési beszéd és imádság foglaltatik.

Református keresztyén hittan. Hollandból dolgozta és kiadta Dávid Gyula ev. ref. segédlelkész. Budapest. Kókai Lajos könyvkereskedése. A nagyérdékű mű ismertetéséről, bírálatáról mindenestre gondoskodunk. Mint tudjuk, Böhl Eduárd bécsi theol. tanár nagy német dogmatikájának holland átdolgozása után készült e munka.

Megjelent városunkban Zimmermann Gyulától, reáliskolánkban a német nyelv és irodalom kitűnő tanárától „Német olvasó- és gyakorlókönyv“ cz. annak idején általunk ismertett művének folytatása, a II. rész a reáliskola II. és a gymnasium IV., a III. rész pedig a reáliskola III. és a gymnasium V. osztályai számára. A II. rész ára 1 frt, a III. részé 1 frt 20 kr. Szakértő tollból folyó ismertetést foghozni lapunk e művekről.

Közlöny. A debreczeni „Hittanszaki Önképző Társulat“ köréből. Theologiai ifjúságunk e lapját ez évben Jánossy Zoltán és Szabó Béla hittanhallgatók szerkesztik. Előfizetési ára helyben 1 frt 50 kr, vidékre 1 frt 70 kr. Két szám fekszik már az új évfolyamból előttünk. Az első szám a szerkesztői előszó után jórészben a november 2-iki reformációi emlékünnepegy felolvasásait hozza, nevezetesen Erdős József kollégánknak, a Társulat felügyelő tanárának általunk közölt szép megnyitó beszédét, Csánky Benő esküdt felügyelőnek általunk szintén közölt reformációi költeményét, Jánossy Zoltánnak Méliusról szóló felolvasását. Ezek mellett van még e számban egy költemény, ugyancsak Jánossy Zoltántól. Végül oratoriumi szemle és a főiskola életéből vett vegyes közlemények állanak. A második számban Szabolcska Mihálytól és Jánossy Zoltántól olvashatunk szép költeményeket. Közölni kezdi e szám Nagy Gyula „A szentségnek ószövetségi fogalma“ cz. szeniori székfoglaló értekezését s folytatja Jánossy Z.-nak Méliusról szóló tanulmányát. Ennek végén is oratoriumi szemle és vegyes közlemények állanak. Ifjúságunk tanulmányainak, tanulmányai komolyságának, alaposságának hévmérője e kis lap, melyet ezen szempontból kiváló örömmel ajánlunk a főiskolánk belső ügyei iránt érdeklődő közönség szíves figyelmébe.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Mult vasárnap szép ünnepélyt rendezett főiskolánk énektermében a Magyar Irod. Önképző Társulat a főiskolai ének- és zenekar közreműködésével. Ekkor tartatott nevezetesen az évenként rendeztetni szokott Csokonai-ünnepély. Az ünnepélyen Géresi Kálmán felügyelő tanár megnyitó beszéde után az énekkar remeknél remekebbül előadott szép Csokonai-dalaiban, a zenekar praecis játékában, egy humoros felolvasásban s egy komoly és egy víg szavaltban volt a nagy közönségnek alkalma gyönyörködhetni. Kihirdettetett az ünnepélyen a Szikszay Dániel-féle irodalmi pályázat eredménye is. Az 50 frt pályadíjból 30 frt Jánossy Zoltán 4. th., 20 frt pedig Csánky Bénéámin esküdtfelügyelő történelmi tárgyú balladájának adatott ki.

Pályázat református gymnasiumi vallástani kézikönyvekre. A tiszántúli ref. egyházkerület a kebli gymnasiumok tanuló kezébe való tankönyveknek nyílt pályázat útján készíttetését elhatározván, ezúttal a következő művekre hirdettetik pályázat. 1. Keresztyén hittan III. és IV. osztályok számára. Terjedelme nyomtatásban 2—2½ ív garmond betűkkel. Benne a tananyag következő részletei tárgyalandók: Isten léte és tulajdonságai, szentháromság, világ teremtése és fentartása, az első emberpár és a bűn, a bűn büntetése, Krisztus közbenjárása, Krisztusban vetett hit és a megigazulás, a Szentlélek munkája, lélek halhatatlansága, feltámadás, végítélet, jók jutalma és gonoszok büntetése, az apostoli hitforma. E hittan kiegészítő része a IV. osztályban használandó konfirmációi oktatás is, melynek főtárgyai ezek: a vallás, a ker. felekezetek, az ev. reformátusok felekezete, a sákramentumok. 2. Keresztyén erkölcsstan ugyancsak a III. és IV. osztályok számára. Terjedelme nyomtatásban 2—2½ ív garmond betűkkel. E műben a tananyag következő részletei tárgyalandók: I. s z a k a s z: Isten iránti kötelelességeink: u. m. Isten ismerete, Isten félelme, Isten tisztelete, imádság, eskü, Istenben való bizodalom. II. s z a k a s z: magunk iránti kötelelességeink, neve-

zetesen testünknek gondját viseljük és javát műveljük, lelkünknek gondját viseljük és javát munkáljuk. III. s z a k a s z: felebarátaink iránti kötelességeink, t. i. ne tegyünk kárt másoknak, munkáljuk a mások javát, különösebb kötelességeink. 3. Keresztyén egyház történelem, az V. osztály számára. Terjedelme nyomtatásban 3—3½ ív garmond betűkkel. E munkában a tananyag következőképen adandó elő: I. s z a k a s z: a keresztyén egyház megalapítása, küzdései és fejlődése, az első keresztyén egyházközség megalakulása, az apostolok térítői munkássága, az egyházközségek őszervezete, az ősz keresztyén istenisztelet, az első keresztyének erkölcsi élete, a keresztyén egyház üldöztetése, a keresztyénség diadalra jutása, a hitviták (a legfontosabb mozzanatok ismertetése), a keresztyénség tovább terjedése, őseink keresztyén hitre térése, a keresztyén egyház megtámadtatása a mohamedánusok által. II. s z a k a s z: a keresztyén egyház megromlása, a pápai hatalom eredete, a pápai hatalom emelkedése, a pápai hatalom hanyatlása, a remete és szerzetes élet, keleti és nyugoti egyházra szakadás, a keresztyén egyházba becsúszott visszaélések és emberi találmányok, a visszaélések védelmére használt módok és eszközök. III. s z a k a s z: a reformációt előkészítő események, a visszaélések ellen való felszólalások, Vald Péter és követői, Wiclef és wiclefiták, Huss János és követői, a tudományok és művészetek újra ébredése, reform-zsinatok. IV. s z a k a s z: a reformáció, Luther Márton, a reformáció elterjedése Németországban, Zwingli Ulrik, Kálvin János, a németországi és helvét reformatori irány egyesítésére tett kísérletek, a reformáció elterjedése Európában. V. s z a k a s z: az ellenreformáció és a vallásháborúk kora, a róm. kath. egyház intézkedése a reformáció ellen, a trienti zsinat, a jezsuita rend, a harmincz éves háború. A kézikönyvek kidolgozásánál szem előtt tartandó egyebek közt az, hogy a vallástanítás célja a növendékekkel a vallásra, egyházra és annak intézményeire vonatkozó ismereteket közölni, s bennök a vallásos érzelmeket egyházunk hitelvei szerint a szentírás, mint Isten ígéje, alapján éleszteni és ápolni, hogy szívökben a vallás és egyház iránti hű szeretet állandóan meghonosuljon s erkölcsiségük, lelkületük s általában egész jellemök református vallásunk értelmé szerint idomuljon. E célra fognak szolgálni az osztályokban a kézikönyveken kívül a szentírás olvasatása, a zsolnárok és dicséretök tanítása is. A pályadíj — nyomtatott ívenként 50, azaz ötven forint — csupán általános becsű munkának adatik ki az első kiadás tulajdonjogáért, később következő kiadásnál újabb egyezkedésnek leendő helye. Az idegen kézzel tisztán és olvashatóan lemásolt s a szerző nevét rejtő jelígyes levéllel ellátott művek az 1891-ik november 30-ra a tiszántúli ref. püspöki hivatalhoz Debreczenbe küldendők. — Csupán református szerzők pályázhatnak. Hód-Mező-Vásárhelyen, 1890. nov. 30. Szeremlel Sámuel, a tiszántúli ref. egyházkerületi középiskolai felügyelő-tanács elnöke.

Gyoma. A gyomai ev. ref. egyház a múlt nyáron ismét egy új leányiskolát épített, hatodfélezer frton. Most november 30-án pedig öt fitanítónak 125 frt készpénzfizetését 200-ra emelte. Egy gyülekezetünk tehát, mely vezetőinek gondos és lelkiösmeretes ügyelete alatt folyton emelkedik! Egy mező, melyen a régen hintegedett magvak immár gazdag termésű kalászkokká fejlődtek ki! Tisztelet e gyülekezetnek s méltó elismerés lelkipásztorainak!

Haláleset. Őszinte részvétellel közöljük a következő gyászlevelet: „Vecsei Emilia, mint a megboldogultnak neje, Matolcsi Etelka férje Ozsváth Pál m.-keresztesi postamester, Matolcsi Gyula k.-kisjenői tanító és neje Kristó Róza, Matolcsi János honvéd főhadnagy, Matolcsi Imre siteri jegyző és neje Nagy Ilona, Matolcsi Ilona, Matolcsi Juliska, Matolcsi Kornélia mint gyermekek, Matolcsi Irén mint unoka, maguk és gyermekeik, valamint a rokonok nevében is megsomorodott szívvel jelentik a felejthetetlen férj, atya, nagyatya és rokon, Matolcsi János darvasi ev. ref. lelkésznek folyó hó 1-én reggeli 10 órakor, életének 86-ik, lelkipásztorkodásának 52-ik évében történt gyászos halálát“. Az Ur megboldogult hű szolgálója, a bihari egyházmegye Nestora eltemettetett f. hó 3-án d. e. 10 órakor. A halálesetről beküldött részletesebb tudósítást, az elhunyt hű egyházi férfiú nekrológját jövő számunkban közöljük. Béke poraira, áldás emlékére!

Károli Gáspár emléke. Molnár János b.-diószegi és Kormány Lajos géresi lelkész urak a szellemi alapra 1—1 frtot küldtek be hozzánk. Gyűlt eddig nálunk a síremlékre 21 frt 34 kr, a szellemi emlékre 28 frt 70 kr, együtt 50 frt 04 kr. A Miskolczra már beküldött 650 frt 40 krral pedig 700 frt 44 kr gyűlt be nálunk. Az újabban érkezett adományok összege takarékpénztárban kamatozik. Szerkesztőség.

Menyhárt János-alapítvány. Molnár János b.-diószegi lelkész úr ez alapítványra 3 frtot küldött be hozzánk. A folyó évi július 5-én megjelent 27-ik számban kitüntetett 384 frt 41 krral együtt ma 387 frt 41 krra megy ezen alapítvány összege. Szerkesztőség.

Kérelem. Az Egyházi Közigazgatás Kézikönyve című munkám két utolsó füzetének megjelenését késlelteti a szükséges hivatalos adatok beszerzésében váratlanul fölmerült némi nehézség. Ennek mielőbb leküzdéseig a t. megrendelők szíves türelmét kérem. Szentgyörgy, 1890. deczember 1. Eötvös Károly Lajos.

Hornyánszky Viktor könyvnyomdája és könyvkiadó hivatala részéről egy igen szép kiállítású mű küldetett be hozzánk „Tájékoztató a könyvnyomtató intézettel érintkező írók és könyvkiadók számára“ czímmel, mely a Hornyánszky-féle könyvnyomda 25 éves fennállásának emlékére adatott ki. Megismertette mű bennünket a könyvnyomdászat technikájával, adván a kézíratra, betűmintákra, gyorsajtóra, a tömöntésre (stereotypia), az ábrára, a papirostra és a könyvkötésre vonatkozó ismereteket. Megismerjük e műből a Hornyánszky cég gazdag magyar, német, szerb, görög és héber betűmintáit, s ezeket látva, szíves örömmel ajánljuk ez általunk személyesen is ismert jőnevű budapesti céget az írók és könyvkiadók figyelmébe.

Szerk. posta. Sz. M. Genf. A zsolnárénekeket örömmel vettem s kérem a folytatást is. Készséggel kiadom egymás után mind. De a már küldöttet is csak az újévi számban közölhetem. A lap új előfizetőire tekintettel az ilyen közleményeket, melyek egy vagy más tekintetben összefüggenek, nem szeretem egyik évről a másikra átvinni. A pályázat természetesen minden hivatottra nézve nyílt és szabad. — „A múlt és jelen“ cz. reformációi költemény t. szerzőjével sajnálatosul kell tudatnom, hogy műve későn érkezvén, mint alkalmi jellegű mű már nem adható ki. — K. B. Kunhegyes. Érdekes kérdéseit lehetőleg a jövő heti számban közlöm.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**